

Диссертациялық кеңестің жұмысы туралы есеп

ҚР ДСМ «Қарағанды медицина университеті» КеАҚ қарасты «8D10139 (6D110200)-Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша диссертациялық кеңес.

Есеп мынадай мәліметтерді қамтиды:

1. Өткізілген отырыстар саны туралы деректер:
2024 жылы диссертациялық кеңестің 3 (үш) отырысы өткізілді.
2. Отырыстардың жартысынан азына қатысқан диссертациялық кеңес мүшелерінің тегі, аты, әкесінің аты (бар болса):

Отырыстардың жартысынан кеміне қатысқан диссертациялық Кеңес мүшелері болған жоқ.

3. Оқу орны көрсетілген докторанттар тізімі.

№

ТӘЖ Диссертацияның тақырыбы Ғылыми кеңесшілері Оқу орны

1

Тилемисов Магжан Какарманович

Кен байыту кешені жұмысшыларының денсаулығын басқарудың медициналық-әлеуметтік негіздері

1. Отаров Ертай Жалгаспаевич – медицина ғылымдарының докторы, "Қарағанды медицина университеті" КеАҚ Қоғамдық денсаулық сақтау және кәсіптік денсаулық институтының санитарлық-гигиеналық ғылыми-зерттеу зертханасының бас ғылыми қызметкері, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
2. Ибраев Серик Айтмакович - медицина ғылымдарының докторы, профессор, «Қарағанды медицина университеті» КеАҚ еңбегі сіңген профессоры, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
3. Алекперов Муса Мамедали оглы – медицина ғылымдарының докторы, профессор, Әзірбайжан медицина университетінің қоғамдық денсаулық сақтау кафедрасының профессоры, Әзірбайжан медицина университеті, Баку қ., Әзірбайжан

ҚР ДСМ «Қарағанды медицина университеті» КеАҚ

2

Нукештаева Карина Ерлановна

Ерте жастағы балалардың психофизикалық дамуын скринингтеу аясында М-СНАТ-R/F сауалнамасын қолдануды зерттеу

1. Омаркулов Бауыржан Каденович – медицина ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, медицина мектебінің деканы, «Қарағанды медицина университеті» КеАҚ, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
2. Любченко Марина Юрьевна – медицина ғылымдарының кандидаты, неврология, психиатрия және реабилитация кафедрасының профессоры, «Қарағанды медицина университеті» КеАҚ, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы.

3. Найля Делеллис – PhD, профессор, Герберт және Грейс Доу денсаулық мамандықтары колледжі, Орталық Мичиган университеті, Маунт-Плезант қ., Америка Құрама Штаттары ҚР ДСМ «Қарағанды медицина университеті» КеАҚ

3

Ердесов Нурбек Жаркинович

Тау-кен өнеркәсібі жұмысшыларының мүгедектігі мен еңбекке бейімделуінің әлеуметтік-гигиеналық аспектілері

1. Сраубаев Ермек Нигметович – медицина ғылымдарының докторы, профессор, қоғамдық денсаулық мектебінің профессоры, «Қарағанды медицина университеті» КеАҚ, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы.

2. Серик Бахтияр - PhD, қоғамдық денсаулық сақтау және гигиена кафедрасының доцент-зерттеушісі «Астана медицина университеті» КеАҚ, Астана қ., Қазақстан Республикасы.

3. Джусупов Кенешбек Осконбаевич – медицина ғылымдарының кандидаты, доцент, Халықаралық жоғары медицина мектебінің қоғамдық денсаулық сақтау кафедрасының меңгерушісі, Бішкек қ., Қырғыз Республикасы

4. Мынадай бөлімдері белгіленіп көрсетілген, есепті жыл ағымында кеңесте қаралған диссертацияларға қысқаша талдау:

1) қаралған жұмыстар тақырыптарына талдау;

1. Тилемисов Магжан Какармановичтің "Кен байыту кешені жұмысшыларының денсаулығын басқарудың медициналық-әлеуметтік негіздері" тақырыбындағы диссертациялық жұмысы Кен байыту кешені жұмысшыларының денсаулығына әсер етуші медициналық-әлеуметтік факторларын зерттеу арқылы жұмысшылардың денсаулығын басқарудың алдын алу бағдарламасын әзірлеуге бағытталған. Денсаулық сақтауды дамытудың маңызды бағыттарының бірі- жұмысшылардың денсаулығын сақтау тәсілдерін жетілдіру [Бухтияров И.В., 2021]. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін кәсіби аурулардың дамуының алдын алу [Отаров Е.Ж., 2023], медициналық көмектің тиісті сапасы мен қолжетімділігін қамтамасыз ету, сондай-ақ медициналық ұйымды кадрлармен қамтамасыз ету бойынша іс-шаралар жүргізілуде [Морозова Т.В., 2019].

Профилактикалық іс-шараларға, жұмыс істейтін халықтың салауатты өмір салты мәдениетін қалыптастыруға және оны насихаттауға, кәсіби аурулардың ерте белгілерін анықтауға ерекше назар аударылады [Бухтияров И.В., 2022]. Өндірісте жұмыс істейтіндердің қауіпсіздігін арттыру бойынша жүргізіліп жатқан іс-шараларға қарамастан, кәсіби қауіпті үнемі объективті бағалау және басқару қажет. Ол үшін заманауи ғылыми зерттеулерге негізделген бірыңғай әдістерді қолдану қажет [Сомова Г.А., 2023]. Осындай әдістерді әзірлеу негізінде жұмысшылардың кәсіби денсаулығын сақтау үшін еңбек жағдайларының зияндылығын азайту, денсаулық жағдайының қауіп-қатерлерін бағалау, еңбек тиімділігін арттыру және өмір сүру сапасын жақсарту туралы мәселелерді де ескеру қажет [Жеглова А.В., 2022].

Қазіргі уақытта заманауи жабдықтарды енгізе отырып, кен байыту кәсіпорындарын жаңғырту, сондай-ақ жаңа экологиялық және энергия үнемдеу технологияларын қолдану саласында оң динамика байқалады. Алайда, барлық қабылданған шараларға қарамастан, жұмысшылардың денсаулық жағдайына өндірістік орта факторларының теріс әсерінің алдын алу өзекті және қажет болып қала береді [Сухова А.В., 2017]. Жоғарыда келтірілген мәліметтерді қорытындылай келе, денсаулықты, сырқаттанушылықты және еңбек жағдайларын зерттеу өзекті міндет болып табылатынын және жұмыс істейтін халықтың денсаулығын қорғаудың қазіргі заманғы әлеуметтік модельдерінің негіздерін қалыптастыру үшін қажет екенін атап өткен жөн. Демек, жұмысшылардың денсаулығына әсер етуші медициналық-әлеуметтік факторларды зерттеу жұмыс істейтін халықтың кәсіби ұзақ өмір сүруін сақтаудың маңызды міндеті болып табылады.

Осыған байланысты, тау-кен өнеркәсібі жұмысшыларының және жалпы еңбекке қабілетті халықтың денсаулығына әсер етуші қауіп факторларының алдын алу мен басқарудың медициналық-әлеуметтік бағдарламаларын әзірлеуге бағытталған зерттеулердің өзектілігі артып келеді.

2) диссертация тақырыбының "Ғылым туралы" Заңның 18-бабының 3-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарымен және (немесе) мемлекеттік бағдарламалармен байланысы;

Тилемисов Мағжан Какармановичтің диссертациялық жұмысы «Өмір және денсаулық туралы ғылым» ғылымды дамытудың басым бағытына, ҚР-да техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында көрсетілген азаматтық және ұлттық құндылықтардың, адам өмірі мен денсаулығының, жеке адамның еркін дамуының басымдығы ғылыми негізделген жүйелерін, сондай-ақ қауіпке бағытталған тәсіл негізінде еңбекті қорғауды басқарудың ұлттық жүйесін жаңғырту бағыттарымен қоса, ҚР-да 2023 жылы қабылданған қауіпсіз еңбек Тұжырымдамасы аясында орындалған.

3) диссертациялар нәтижелерінің практикалық қызметке ену деңгейін талдау.

Диссертациялық жұмыстың тақырыбы бойынша 17 ғылыми еңбек жарық көрді, оның ішінде:

- Scopus ақпараттық дерекқорына кіретін Халықаралық ғылыми басылымда 2 жарияланым, оның ішінде Scopus (Скопус) дерекқорында 75 (жетпіс бес, Q1) перцентилі бар 1 мақала;
- ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы бақылау Комитеті ұсынған Қазақстанның ғылыми басылымдарында 1 жарияланым;
- Халықаралық конференция жинақтарында 9 басылым;
- авторлық құқық бойынша құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы 1 куәлік.

2. Нукештаева Карина Ерлановнаның «Ерте жастағы балалардың психофизикалық дамуын скринингтеу аясында М-CHAT-R/F

сауалнамасын қолдануды зерттеу» диссертациялық жұмысы балалардың денсаулығы мен дамуын бағалауға бағытталған.

Қоғамдық денсаулық сақтау стратегияларында ерте жастағы балалардың салауатты дамуына басымдық беру дені сау, әділ және тұрақты болашақ құру үшін өте маңызды (UNICEF, 2023). Аутизм спектрінің бұзылыстары (АСБ) – әлеуметтік дағдылардағы, қайталанатын мінез-құлықтағы, сөйлеудегі және вербалды емес қарым-қатынастағы қиындықтармен сипатталатын кең ауқымды жағдайларға жатады. АСБ-ны кез келген жаста диагностикалауға болатынмен, оны әдетте «даму бұзылысы» деп атайды, өйткені симптомдар өмірдің алғашқы 2 жылында байқалады (Hodges H. және т.б., 2020). АСБ ерте диагностикасы (екі жастан бес жасқа дейін) кішкентай баланың қарым-қатынас, әлеуметтік өзара әрекеттесу және моторика сияқты белгілі бір салаларын дамытуға көмектесетін терапия мүмкіндіктерін ұсына алады. Өмірдің кейінгі кезеңдерімен салыстырғанда, ерте жастағы терапияны таңдау баланың өмір сүру сапасын едәуір жақсарта алады, өйткені ми әлі де өсіп, дамып келеді (Vivanti G. және т.б., 2014). АСБ кейде 18 айлық жаста, тіпті одан да ертерек диагностикалануы мүмкін, бірақ екі жасқа келгенде тәжірибелі маман қойған диагнозды сенімді деп есептеуге болады. Ауруды диагностикалау үшін қан талдауы сияқты медициналық тесттер жоқ болғандықтан, дәрігерлер диагноз қою үшін баланың даму тарихы мен мінез-құлқын зерттеуі қажет. Қазақстанда балалардың психикалық және физикалық дамуының бұзылыстарын анықтау үшін үш деңгейлі скрининг енгізілген, оның аясында үш жасқа дейінгі балалар жүйке-психикалық даму шкаласы бойынша аттестациядан өтеді (ҚР ДСМ-нің 09.09.2010 ж. №704 бұйрығы). ЮНИСЕФ-тің 2021–2022 жылдарға арналған «Қазақстанда ерте жастағы балалардың дамуын мониторингтеу» есебінің мәліметтері бойынша, ата-аналардың басым көпшілігі баланың скринингтен өтуін және дамуында кешігу белгілері болған жағдайда мамандарға уақытында жүгінуді маңызды деп санайды. Алайда, ата-аналардың тек жартысы ғана алаңдатарлық белгілермен таныс, ал әрбір үшінші ата-ана өз баласының дамуы бойынша алаңдаушылық сезінген (Хаар Р., 2022). РАС скринингін және диагностикасын зерттеу бойынша 10 000-нан астам пациентті қамтыған мета-анализ көрсеткендей, ең жиі қолданылатын скрининг құралы Модификацияланған Аутизм Скрининг Тесті (М-СНАТ-R/F) болды, кешенді бағалаудан кейін диагнозды растау ықтималдығы 78%-ға дейін жетеді (Santos C.L. және т.б., 2024). Қазіргі уақытта М-СНАТ-R/F РАС қаупін анықтау және симптомдарды бақылау үшін ең дәл құрал болып табылады (Pop-Jordanova N. және т.б., 2021). Осы тестіні қолдану диагнозды екі жасқа дейінгі кезеңде қоюға мүмкіндік береді, бұл ерте араласу уақытын ұзартады (Robins D.L. және т.б., 2014).

2) диссертация тақырыбының "Ғылым туралы" Заңның 18 – бабының 3-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарымен және (немесе) мемлекеттік бағдарламалармен байланысы;

Нукештаева Карина Ерлановнаның диссертациялық жұмысы ғылым дамуының басым бағыты «Өмір сүру және денсаулық туралы ғылым» аясында орындалған.

3) диссертациялар нәтижелерінің практикалық қызметке ену деңгейін талдау. Диссертациялық зерттеу тақырыбы бойынша 3 ғылыми жұмыс жарияланды, оның ішінде:- Scopus (69%), Web of Science (Q2) базаларымен индекстелетін журналында 1 мақала; - Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті ұсынған басылымдарда 2 мақала;

- шетелдік конференция жинағында 1 тезис;

- Қазақстан Республикасының Авторлық құқық объектісіне құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы 2 куәлік, зерттеу нәтижелерін білім беру ұйымдарының жұмысына енгізудің 2 актісі алынды.

3. Ердесов Нурбек Жаркиновичтің «Тау-кен өнеркәсібі жұмысшыларының мүгедектігі мен еңбекке бейімделуінің әлеуметтік-гигиеналық аспектілері» диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасы әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік саясатының басты бағыттарының бірі-мүгедектердің еңбегін оңалту мәселесіне бағытталған.

Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне азаматтардың жекелеген санаттарын әлеуметтік қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Қазақстан Республикасының Заңына қол қойды. Заң жобасының мақсаты мүгедек адамдарды әлеуметтік қорғау және жұмысқа орналастыруды ынталандыру жөнінде шаралар қабылдау болып табылады. Заң Қазақстан Республикасында мүгедек адамдардың құқықтарын қамтамасыз ету және өмір сүру сапасын арттыру жөніндегі 2025 жылға дейінгі ұлттық жоспарды іске асыруға бағытталған. Халықаралық еңбек ұйымының бағалауы бойынша дүниежүзінде еңбекке жарамды адамдардың жалпы санынан 386 миллион адам мүгедек болып табылады. Кейбір елдерде мүгедектер арасындағы жұмыссыздық 80%-ға жетеді. Мүгедектер арасындағы жұмыссыздардың мұндай жоғары пайызын жұмыс берушілердің көпшілігі арасындағы мүгедектер жұмыс істей алмайды деген пікірге жатқызуға болады. (БҰҰ. Мүгедектер мәселелері жөніндегі фактологиялық бюллетень).

Қазақстан Республикасында 705 000-ға жуық мүгедек адам тұрады, оның ішінде 430 мың адам еңбекке қабілетті жаста, 100 мыңнан астам мүгедек жұмысқа орналастырылмаған. Оларды жұмысқа орналастыру кезінде мемлекет бюджетіне жылына 7 млрд теңгеден астам салық түсуі мүмкін. Мүгедектігі бар жұмыс істейтін адамдар мүгедектігі бар адамдардың жалпы санының 5% - дан азын құрайды, әсіресе 1 және 2 топтар арасында төмен пайыз (Г.Н. Сансызбаева және т.б. ҚазҰУ Хабаршысы. - 2015.)

Мүгедектердің алдында тұрған проблемалар, олардың табысты әлеуметтік-еңбекке бейімделу факторларын зерделеу мәселесіне мемлекеттік әлеуметтік саясат пен денсаулық сақтау саясатында ерекше назар аударуды және орынды талап етеді.

Бұл бағыттағы зерттеулер Америка Құрама Штаттары, Англия, Германия, Жапония, Ресей Федерациясы, Канада, Франция, Қытай, Швеция сияқты елдерде белсенді жүргізілуде.

Осындай шетелдік зерттеулердің ішінен үш негізгі бағытты белгілеуге болады. Біріншісі-мүгедектердің құқықтарын айқындайтын заңнаманы зерделеу. Екінші бағыт мүгедектердің өмір сүру деңгейі, олардың әлеуметтік қатысуы және экономикалық белсенділігі туралы еңбектермен ұсынылған. Үшінші бағытқа мүгедектерді жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу жөніндегі іс-шаралардың тиімділігін зерттеу жұмыстары жатады.

Осыған сәйкес, мүмкіндігі шектеулі жандардың қоғамның толыққанды мүшесі болуы үшін мүгедектерді оңалту мәселелерін ғана емес, сонымен қатар олардың қазіргі қоғам жағдайына әлеуметтік-еңбекке бейімделуінің өзекті мәселесін де шешу керек.

2) диссертация тақырыбының "Ғылым туралы" Заңның 18 – бабының 3-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарымен және (немесе) мемлекеттік бағдарламалармен байланысы;

Ердесов Нурбек Жаркиновичтің диссертациялық жұмысы «Өмір сүру және денсаулық туралы ғылым» бағыты және БҰҰ «Мүгедектердің құқықтары туралы конвенция» аясында орындалған.

3) диссертациялар нәтижелерінің практикалық қызметке ену деңгейін талдау. Диссертациялық зерттеу тақырыбы бойынша 4 ғылыми жұмыс жарияланды, оның ішінде:- Scopus (45%), Web of Science (Q3) базаларымен индекстелетін журналында 1 мақала;

- Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті ұсынған басылымдарда 3 мақала;

- шетелдік конференция жинағында 4 тезис;

- Қазақстан Республикасының Авторлық құқық объектісіне құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы 2 куәлік, зерттеу нәтижелерін білім беру ұйымдарының жұмысына енгізудің 3 актісі алынды.

5. Ресми рецензенттердің жұмысына талдау (мейлінше сапасыз пікірлерді мысалға ала отырып).

«ҚМУ» КеАҚ диссертациялық кеңесінің отырыстарында қорғалатын диссертациялық жұмыстар бойынша рецензенттер қаралып, бекітілді. Рецензенттер болып оқу және ғылыми ұйымдардың, оның ішінде, жетекші ғалымдары, тиісті мамандықтар бойынша ғылыми дәрежелері мен атақтары мен жарияланымдары тағайындалды.

Рецензенттер диссертация мен жарияланған жұмыстарды зерделеу негізінде диссертациялық кеңеске таңдалған тақырыптың өзектілігін, диссертацияда тұжырымдалған ғылыми ережелердің, тұжырымдар мен ұсынымдардың негізділік дәрежесін, олардың жаңалығын, тиісті мамандық бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру мүмкіндігі туралы қорытындыны бағалайтын жазбаша пікірлер ұсынды.

Докторанттардың ресми рецензенттерінің барлық пікірлері белгіленген мерзімде берілді.

Диссертациялық «ҚМУ» Кеңес рецензенттердің жоғары кәсіби деңгейін және барлық рецензенттердің ғылыми принципті көрсете отырып, дәлелді қорытынды бере алатын мамандық бойынша терең білімі мен жетістіктері бар екенін айтады.

6. Ғылыми кадрларды даярлау жүйесін одан әрі жетілдіру жөніндегі ұсыныстар.

ҚР ДСМ «Қарағанды медицина университеті» КеАҚ қарасты диссертациялық Кеңес диссертациялық кеңестердің өкілеттіктерін кеңейту жөніндегі ұсынысты қолдайды, өйткені бұл Болон декларациясының ережелерін қабылдауға бағытталған Қазақстандағы ғылымның даму логикасына сәйкес келеді. Диссертациялық кеңестердің өкілеттіктерін кеңейту бір жағынан олардың жауапкершілігін арттырады, екінші жағынан бәсекелестік ортаны кеңейтуге мүмкіндік береді және тұтастай алғанда жоғары оқу орындарының имиджіне әсер етеді.

Өтпелі кезеңде ҚР Ғылым және жоғары білім Білім және ғылым саласында сапаны қамтамасыз ету комитетінің диссертациялық кеңестерді лицензиялау қызметін және диссертациялық жұмыстардың талаптарға сәйкестігіне техникалық сараптаманы сақтау ұсынылады.

Диссертациялық жұмыстардың мазмұны бойынша сараптама диссертациялық кеңестерге қалдырылған жөн.

«Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығының ерекшелігін ескере отырып, диссертациялық кеңестерге оларды қорғау кезінде диссертациялық жұмыстарды сараптау сапасын арттыру үшін диссертациялық кеңестің уақытша мүшелері ретінде (нақты отырысқа) бейіні бойынша жетекші ғалымдарды қосуға рұқсат беруді ұсынамыз.

	7. Философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертациялардың кадрларды даярлау бағыты бөлінісіндегі

	саны:
--	--------------

Қорғауға қабылданған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының)

3

Қорғаудан алынып тасталған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының)

-

Ресми рецензенттердің теріс пікірін алған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының)

-

Қорғау нәтижелері бойынша теріс шешім алған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының)

-

Пысықтауға жіберілген диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының)

-

Қайта қорғауға жіберілген диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының)

-

**Диссертациялық кеңестің төрағасы, м.ғ.к.,
қауымдастырылған профессор _____ Б. К. Омаркулов**

**Диссертациялық кеңестің
ғалым хатшысы, PhD _____ Ж. А. Даулеткалиева**

2024 жылғы 13 қаңтар

Подписано

13.01.2025 10:37 Риклефс Виктор Петрович

Данный электронный документ DOC ID KZAT9MN202510030338DF6551F подписан с использованием электронной цифровой подписи и отправлен посредством информационной системы «Казахстанский центр обмена электронными документами» <https://documentolog.com/>.

Для проверки электронного документа перейдите по ссылке: <https://documentolog.com/?verify=KZAT9MN202510030338DF6551F>

Тип документа	Исходящий документ
Номер и дата документа	№ 01/34 от 13.01.2025 г.
Организация/отправитель	НАО "КАРАГАНДИНСКИЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ"
Получатель (-и)	МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
Электронные цифровые подписи документа	 Некоммерческое акционерное общество "Карагандинский медицинский университет" Подписано: РИКЛЕФС ВИКТОР MIXNwYJ...B0oiJQ== Время подписи: 13.01.2025 10:37
	 Некоммерческое акционерное общество "Карагандинский медицинский университет" ЭЦП канцелярии: ЖАНКУАТОВА ДАНА MIXjwYJ...6xhMvOUI= Время подписи: 13.01.2025 10:44

[[QRCODE]]

Данный документ согласно пункту 1 статьи 7 ЗРК от 7 января 2003 года N370-II «Об электронном документе и электронной цифровой подписи», удостоверенный посредством электронной цифровой подписи лица, имеющего полномочия на его подписание, равнозначен подписанному документу на бумажном носителе.